

Illustrerede
KLASSIKERE

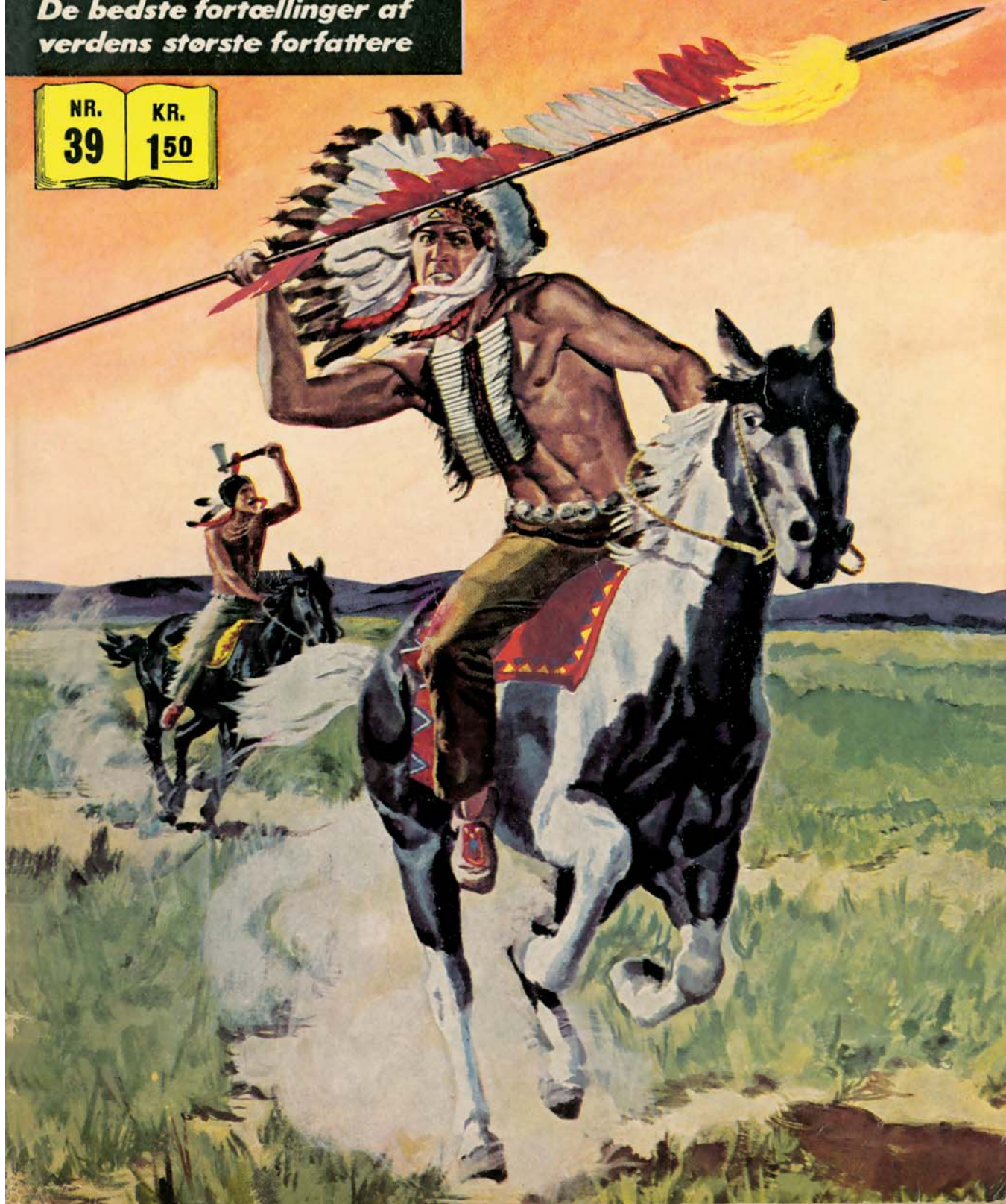
*De bedste fortællinger af
verdens største forfattere*

NR.
39

KR.
150

Proerien

James Fenimore Cooper

I begyndelsen af 1800-tallet var USA en ung nation i rask udvikling. De 13 delstater på Nordamerikas østkyst, som havde frigjort sig fra britisk herredømme under Frihedskrigen 1775-83, fik snart selskab af en række nye delstater, efterhånden som nybyggernes bosættelser spredte sig over det store kontinent - til stadighed længere mod vest på jagt efter god landbrugsjord.

VEJEN MOD VEST

Nybyggerne betragtede landet mod vest som uberørt vildmark, åbent for alle, som ville rydde agerland og stifte nye hjem. Få tog hensyn til, at der allerede boede mennesker her. Indianerne - som de "hvide" kaldte de oprindelige indbyggere - drev et meget begrænset agerbrug og satte kun utydelige spor efter sig i landskabet. Derfor mente mange hvide, at indianerne ikke udnyttede skaberværket efter fortjeneste, så det var kun rimeligt, at de måtte vige pladsen.

I virkeligheden handlede det kun om den stærkeste ret. De hvide var i overtal, havde bedre våben, var bedre organiserede og havde mere effektive og brutale måder at føre krig på. Hver gang indianerne forsøgte at forsvare deres jagtmarker og landsbyer, endte det altid med, de blev nedkæmpet og tvunget til at forlade deres hjem.

Amerikanernes ekspansion tog yderligere fart efter 1803, da Frankrig solgte de enorme landområder vest for Mississippi til USA. Landet her var for det meste ukendt for de hvide, og der fandtes ingen detaljerede kort over området. Flere ekspeditioner blev derfor sendt ud for at udforske de nye territorier. Den mest berømte var Lewis og Clark-ekspeditionen 1804-06, som krydsede kontinentet og nåede Stillehavet. Historier

Natty Bumppos svanesang

af Karl Jacob Skarstein
bearbejdet til dansk af
Anders Hjorth-Jørgensen

James Fenimore Cooper

om disse ekspeditioner fængslede hele nationen og inspirerede mange eventyrlystne, mens andre stillede sig tilfredse med kun at foretage de fantasirejser, som litteraturen stillede til rådighed.

Der var mange ting, som fascinerede ved landet vest for Mississippi: de næsten endeløse, åbne prærier, friheden fra civilisationens love og pligter, de kæmpemæssige bisonflokkede og ikke mindst prærieindianerne - frygtindgydende krigere til hest, som ifølge rygterne altid var på krigsstien enten mod andre indianerstammer eller mod den hvide mand. Der var noget mystisk og spændende over disse fjerprydede nomader, som flakkede omkring på den bølgende prærie.

I kølvandet på ekspeditionerne fulgte jægere, handelsmænd, eventyrere, ejendomsspekulanter, guldgravere, nybyggere og journalister. Det var ofte farverige personligheder, som medvirkede til at styrke indtrykket af prærien som et romantisk sted.

Samtidig begyndte prærien også at dukke op i litteraturens verden. Dette var westernlitteraturens spæde start, og en af de første westernhelte var Natty Bumppo - også kendt som Læderstrømpe - forfatteren James Fenimore Coopers mest kendte romanfigur.

LÆDERSTRØMPE

James Fenimore Cooper var 30 år gammel, da han skrev sin første roman. Han var tidligere marineofficer¹, men havde slået sig ned som "gentleman farmer" i staten New York sammen med sin familie. Men selv om hans litterære karriere startede sent, varede det ikke længe, før han gjorde sig bemærket. Allerede hans første roman, *The Spy* (1821)² gav ham ry som en af Amerikas mest lovende forfattere. Den næste roman, *The Pioneers* (Læderstrømpe), som udkom året efter, blev en bragende succes. Det var i denne bog, han præsenterede romanfiguren Natty Bumppo.

Coopers romaner fortsatte med at udkomme på samlebånd. I alt skrev han mere end tredive. Desuden forfatte-

Nathaniel (Daniel) Boone malet af Chester Harding 1819-20 - det eneste portræt af Boone, mens han levede.

de han en mængde rejsebeskrivelser, politiske skrifter, historiebøger m.m. Men de mest berømte af hans bøger er utvivlsomt fortællingerne om Læderstrømpe; *The Pioneers*, *The Prairie*, *The Last of the Mohicans*, *Deerslayer* og *Pathfinder*³. Af disse blev *The Last of the Mohicans* mest kendt, men mange kritikere mener, at *The Prairie* er den bedste.

NATHANIEL BOONE

Læderstrømpe var inspireret af en virkelig person, Nathaniel Boone (1734-1820)⁴, hvilket også spejles i navnet Natty Bumppo. Boone var den mest kendte af en række hvide jægere og eventyrere, som i slutningen af 1700-tallet vovede sig over Appalache-bjergene og ind i det, der nu er staten Kentucky, mens indianerne stadig herskede over landet.

Boone oplevede mange dramatiske sammenstød med indianerne, bl.a. da hans datter og to andre piger blev taget til fange. Boone ledede personligt en gruppe nybyggere, som forfulgte indianerne i tre dage igennem vildmarken for til sidst at befri pigerne. Cooper brugte denne begivenhed som inspiration til *Den sidste mohikaner*.

Boone forlod til sidst det stadigt tættere befolkede Kentucky og fandt nyt land vest for Mississippi i det, der nu er staten Missouri. Der gik rygter om, at han i en alder af 80 år skal have foretaget en jagttur langt ud på prærien, hvilket temmelig sikkert var med til at give Cooper ideen til *Prærien*.

I denne roman, som er afslutningen på fortællingerne om Læderstrømpe, bruges ikke dette kaldenavn eller navnet Natty Bumppo. Her kaldes han bare "the trapper" - jægeren. Han var den første westernhelt og skulle komme til at danne mønster for utallige efterligninger. Den en-

Daniel Boone i vildmarken malet af Thomas Cole i 1826 - seks år efter Boones død.

somme kriger, som beskytter de svage mod vildmarkens farer, nådesløse indianere og hvide banditter.

Som den typiske westernhelt er Læderstrømpe også en tragisk skikkelse. Han vil bort fra civilisationens trængsler og begrænsninger og leve et frit liv i pagt med naturen. Men hans ædle, ridderlige natur tvinger ham til at hjælpe netop dem, der bringer civilisationen med sig og ødelægger Læderstrømpes paradys for altid. Som hvid mand føler han sig forpligtet til at hjælpe andre hvide.

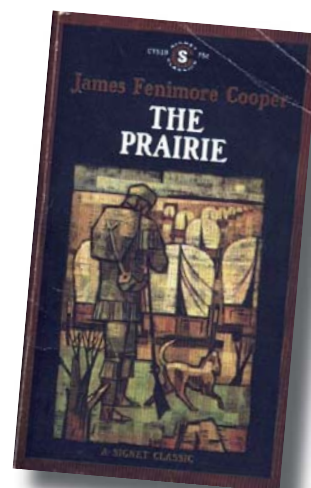
ANERKENDELSE

Cooper er typisk for den første westernlitteratur i sin temmelig endimensionelle beskrivelse af indianerne. Han deler dem i to grupper; "gode" og "onde".

De gode hjælper de hvide og handler i tråd med de bedste kristne idealer, mens de onde er vilde og blodtørstige og drevet af instinkter tilsvarende

vildmarkens rovdyr. I *Prærien* får siouxerne rollen som de onde indianere. Cooper beskriver dem som "svigefulde slanger".

Sandsynligvis mødte Cooper aldrig en siouxindianer, og han kom aldrig i nærheden af prærien, som han beskrev så levende. Romanen *Prærien* fuldførte han af alle steder i Frank-

Forside til Signet Classic Paperback fra 1964.

Ligesom Daniel Boone inspirerede Cooper, gjorde Lewis & Clark ekspeditionen det også. En af USA's store westernmalere, Charles Marion Russell (1864-1926), skildrede samme ekspedition i flere af sine mere end 2000 malerier. Dette fra 1905 har titlen *Lewis and Clark on the Lower Columbia*.

rig - nærmere bestemt i Paris. Han baserede sine fortællinger på det, han havde læst og hørt, bl.a. beretningerne fra Lewis og Clark-ekspeditionen.

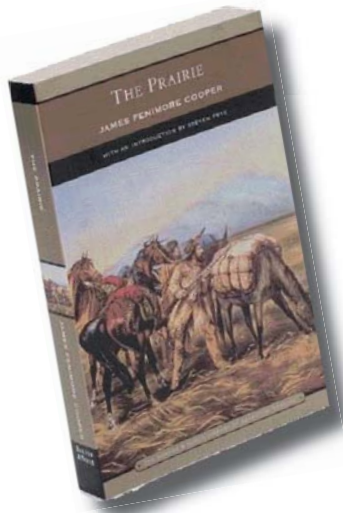
Fortællingerne om Læderstrømpe fik verdensomspændende succes. De første hundrede år efter udgivelsen var *Den sidste mohikaner* sandsynligvis den mest berømte amerikanske roman.

Også *Prærien* var populær. Ingen ringere end Johann Wolfgang von Goethe skrev efter at have læst romanen, at han "blev forbløffet over det rige tema og Coopers mesterlige brug af det. Værker som Coopers romaner med deres enestående følsomhed og fint flydende handling, er altid resultatet af en stor arbejdsindsats".

Ligeledes blev Cooper hyldet af store romanforfattere som Victor Hugo og Joseph Conrad.

EFTERTIDENS DOM

Coopers romaner blev udgivet i utallige versioner og oversættelser. Ofte blev de forkortede for at være lettere tilgængelige for unge læsere. I Danmark læste mange unge om Læderstrømpes oplevelser i forkortede versioner udgivet i serien *Samlerens*

Perlebøger og *Gyldendals Udødelige Ungdomsbøger*.

Læderstrømpe dukkede også op på film, i tv-serier, i tegneserier, ja til og med på teaterscenen. *The Prairie* blev filmatiseret i 1947 med Frank Wisbar som instruktør og Alan Baxter og Leonore Aubert i hovedrollerne.

Men selvom Læderstrømpe-fortællingerne har været populære verden over frem til i dag, har Coopers ry som forfatter fået lidt skrammer.

Årsagen til, at romanerne ofte udkommer i bearbejdede, forkortede udgaver, er hans omstændelige fortællestil og til tider noget opstyltede dialoger. Den fortællestil var normal, da han skrev romanerne, men den kom hurtigt til at virke gammeldags.

Mark Twain kritiserede nådesløst Cooper i sit essay *Cooper's Literary Offences* - Coopers litterære forbrydelser. Andre kritikere er ligeledes faret hårdt frem mod Cooper, bl.a. på grund af hans fortællestil, noget utroværdige hovedpersoner og fremstillingen af indianerne.

Men alligevel fortsætter hans romaner med at få tag i og fascinere mennesker verden over.

¹ Se også bog 4 side 64

² *Spionen, Illustrerede Klassikere* nr.58

³ Se side 124

⁴ Se bog 2 side 8-56

Karl Jakob Skarstein er krigshistoriker og cand. philol. fra Universitetet i Bergen. Han har bl.a. udgivet bøgerne "Til våpen for det nye land: norske indvandrere i den amerikanske borgerkrig" og "Krigen mod siouxene: nordmenn mot indianere 1862-1863".

Herover ses en udgave fra 2006, men hele den engelske tekst til en 1907-udgave af *The Prairie* kan downloades fra <http://www.gutenberg.org/etext/6450>

I USA blev *The Prairie* trykt i 11 oplag. Førsteudgavens forside var en farvelagt stregtegning udført af Rudolph Palais, som også stod for tegneserien. Denne udgave udkom i 6 oplag.

I november 1956 udkom en ny udgave med forside malet af anonym kunstner. Tegneserien forblev uændret. Denne udgave udkom i 5 oplag.

I Danmark bar alle fire oplag den malede forside. Da titlen udkom som *Stjerneklassiker*, havde den fået ny malet forside udført af en anonym europæisk kunstner.

Udgivet første gang
i USA som
Classics Illustrated #58
i april 1949.

Udgivet på dansk som
Illustrerede Klassikere nr. 39
i 4 oplag - det første i 1957.
Desuden udgivet som
Stjerneklassiker nr. 34.

Manus:
Ukendt

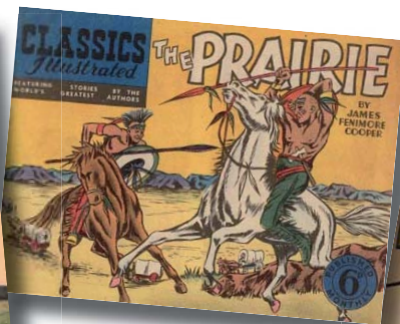
Tegninger:
Rudolph Palais

Rudolph Palais

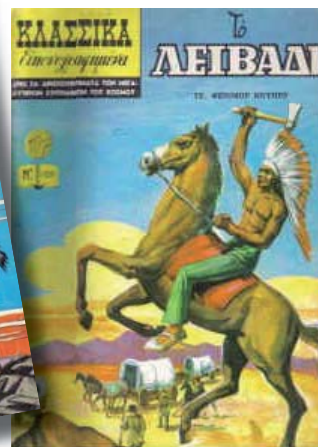
- se side 6-10 og bog 1 side 121

Rudy Palais' forside til førsteudgaven

Fra venstre:
Den anden amerikanske udgave,
den australske og den tyske.
Herunder:
To græske udgaver og den
danske Stjerneklassiker.

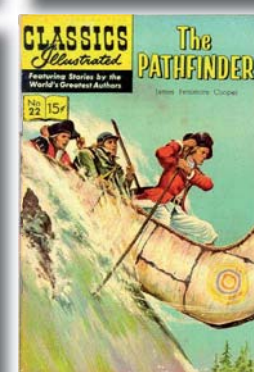
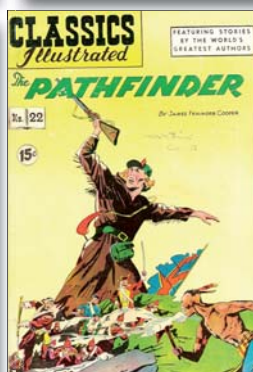
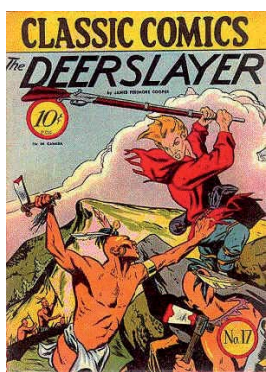
Classics Illustrated og Natty Bumppo

James Fenimore Cooper fik allerede i *Classic Comics* #4 gendigtet en af sine romanklassikere om Natty Bumppo, *The Last of the Mohicans*,

til tegneserieformat. Senere blev hans *The Deerslayer*, *The Pathfinder*, *The Pioneers* og *The Prairie* bragt som i første omgang *Classic Comics* og senere som *Classics Illustrated*. Alle udkom senere med nye malede forsider, men kun en enkelt blev om-

tegnet. *The Last of the Mohicans*. 1. udgave blev tegnet af Ray Ramsey, mens John Severin og Stephen L. Addeo tog sig af 2. udgave.

Ingen af de forsider, som blev anvendt ved de danske udgave af *Hjortedræber*, *Stifinder* og *Læderstrømpe* havde en "fortid" i USA. De var alle af britisk oprindelse og anvendt ved udgivelsen i England.

